

Kako bi se mi Slovenci v književnim jeziku zjedinili? *)

Od Kupe 28. sušca. Od starodavnih časov je ležala teška roka nemile osode na Slovencih. Pri kraju slavjanskih narodov, od tujcov obdani, razcepljeni in raznim deželam priklopljeni niso mogli priti k spoznanju svoje narodnosti. Lepi slovenski jezik, v javnih službah prepovedan, je od dne do dne več zgubil od svoje starinske krasote, in clo njegovih lastni sinovi so ga zaničevali. Tako smo v slovstvu zaostali, ker se v našem jeziku ni skoraj nič družiga pisalo, kakor molitne knjižice. Ko se je pa v novih časih tudi slov. narod zbudil iz tisučletniga spanja, nam je zarija lepši dobe prisijala. Začelo se je domače slovstvo množiti. Ker pa marsikeri rodoljubi slov. jezika v njegovih raznih oblikah niso zadosti poznali, so pisali sploh po navadi svojega rojstniga kraja, in tako smo dobili mnogo oblik, in žalibog! še dan današnji ni edinosti; skoraj vsi časopisi se v jeziku ločijo ali pa se clo v enem in tistem različni jezik najde.

Minister uka in bogočastja je v šole vpeljal tak jezik, ki ga „državni zakonik“ piše, in vsakimu rodoljubu mora ležeče biti, da pridemo po ti poti Slovenci k stanovitnosti in edinosti, kakor so tudi drugi narodi, p. Iliri, Talijani, Nemci itd., ako je ravno jezik prostiga ljudstva različen, v književnem jeziku edini. Da bo to mogoče, vzamimo slov. jezik, ki se v raznih krajih dosto različno govori in zavija, v celoti, in iz različnih oblik zvolimo: 1) naj lepoglasnije, 2) naj bližje iliršini; očitnim napakam, čeravno sploh navadnim, pa slovo dajmo. Mi Slovenci smo majhin narod (nas je 1¹/₂ milijon) in sami se ponemčenju ne bomo vbrani, in tudi ne prišli k vseobsežni literaturi; treba je toraj, da se saj v knjižnim jeziku z Iliri, kterih je (po „Bčeli“) skoraj 9 milijonov, pred ali potlej zjedinimo. Mi smo z Iliri ravno tistiga kolena, in slovensina je samo podnarečje ilirskiga jezika; pars major autem trahit minore.

Da bi se mi Slovenci saj med saboj pred zjedinili, morebiti ne bo brez koristi, nekatere slov. oblike in napake bolj pretresti. Zato hočemo tudi iz ljubezni do našiga jezika in do edinosti, svoje misli razodeti. V tej zadevi pa si v izgled nismo vzeli jezika Gorencev, pa tudi ne Dolencev, ampak jezik belih Krajncev poleg Kupe od Osilnice do Metlike, zato, ker so nar dalj od nemšine, in talijansine; toraj niso mogli jezika spačiti. Naše misliso sledeče:

1. Mi zaveržemo besedico „de“. Štajarci, kteri premehko govoré (skoraj kakor dete, ki še ne premore vsake čerke izreči), rabijo in nekteri tudi pišejo besede: lahko, ves, tenko, meša, den, denešni itd., namesto lepoglasnih: lahko, vas. . . Kader mi Krajnci kaj taciga beremo, gotovo vsaciga strahovita jeza sgrabi, da z zobmi škriplje zoper tako spakedrijo našega jezika **). Takim premehkim besedam po pravici priverstimo tudi besedico „de“. Kar je nam znano, je okoli Blejskiga jezera in Gorján izključivo (ausschliesslich) besedica „da“ v navadi, in gotovo se našim Gorenskimi bratom milo vidi, da se je nekteri Slovenci še vsigdar branijo; tudi poleg Kupe se samo „da“ sliši. Dajmo toraj vsi besedici „de“ slovo, in v književni jezik povsod „da“ vpeljimo: 1) ker je še v nekterih krajih Slovenskiga v navadi; 2) ker jo večina slov. pisateljev že rabi; 3) ker je sploh lepoglasnija, kakor de glas-

nica „a“ kakor je celimu svetu znano, samo nekterim Krajncem še ne, je prijetnija, kakor „e“); 4) ker jo naši ilirski bratje rabijo, in ni upati, da bi jo, našemu „de“ vstreči, opustili.

2. Mi priporočamo končni „om“ namesto „am“. Kdor je rojeniga Horvata ali pa tudi beliga Krajncea govoriti slišal, temu se „om“ ne bo tako gerd vidil, kakor nekterim Slovencem, ki so se za opominjeni „om“ namest „am“ potegnili, češ ker je lepoglasniji. Če pa mi „om“ priporočamo, sklona „am“ nezaveržemo; „am“ imajo ženske imena, „om“ pa moške. Ali ni to velik spredik, da mi moške in ženske imena razločimo in pišemo, napriliko, bratom in sestram, sinom in hčeram itd.? Tudi česki jezik ima pri ženskih imenih „am“, pri moških „om“. Poprimimo se toraj vsi v 6. sklonu edinobroja (instrumental) in 3. sklonu višebroja moških in rečnih imen izhoda „om“: 1) ker so se ga imenitni pisatelji že poprijeli; 2) ker je pri Kupi na Krajnskimi izključivo v navadi; 3) ker je po ministerskem ukasu v javne šole upeljan; 4) ker ga Iliri rabijo, kterim se moramo, kar je naj več mogoče, bližati.

(Dalje sledi.)

Odgovor na vprašanje besed „Slovén“, „župan“, „župnik“. *)

Nar pred moramo razodeti svojo misel, da to ni nikakoršna sramota, ako imajo različne stábla Slovenstva ali Slavijanstva različne imena za celo deblo naroda, ker ta razlika ravno iz različnih narečij izhaja. Kolikor nas dosihmal skušnje in pretresovanje učé, je izvirno in torej nar bolj právo ime za vse Slovane, Slavljane, Slavjane, Slavene i. t. d. tisto, kteriga si še zdaj dve stábli tega silno veliciga naroda prilastujete, namreč: Slovén, Slovénc. V učeniht tehtnih razpravah slovesnih mož le bolj to besedo najdemo, na priliko pri Kopitarju in več družih. V latinskimi jeziku pišejo „lingua slovenica, slovinica“, v nemškimi die „altslovenische Sprache“, ne le poprejšni, ampak tudi novejši, na priliko: „Formenlehre der altslovenischen Sprache“ od dr. Miklošiča. — Vse te imena, ki so v rabi, se dajo sicer opravičiti in ali iz slava ali iz slovéti, slovím, sloviti izpeljati, vendar po naši misli le Slovén, Slovenec prav za prav terdno podlogo ima. Zdaj bo že blezo malokdo tajil, da so se naši spredniki zato imenovali Slovénce, Slovéne, ker so se med seboj razumeli in lahko med seboj govorili (iz slovo, sloviti, to je, govoriti,) Nemcam nasprot, ki so bili za nje némi (to je mutasti) — in Laham nasprot, ki niso lepo zložno govorili, kakor Slovenci, temuč hitro blebetali, kakor beseda „lahviti“ zaznamva. Znati je, da so se Slovenci le bolj iz boječnosti dvoumja besede „Slovenec“ za ves narod ogibali, odkar je njih slovstvo, spervič v Novicah, vnovič začelo razcvétati. Nam Slovincam ne gré té izvirne besede zatérati, ampak jo tudi v vesoljnimi poménu ohraniti, ker to ni sramota ampak čast, da smo izvirno imé ohranili. Tudi Rimljani v mestu Rimu se za to niso drugačii imenovali, ker je bilo rimsko cesarstvo iz maliga kupca ljudi in iz malo zemlje nezmerno veliko narastlo. Dvoumje, ako bi ravno imelo kaziti, se nekoliko zamore s tem odpraviti, da se za vesoljnost rabi beseda Slovén, Sloveni ali Slovénje, kar je ravno to, — za posebnost pa Slovenec, Slovenci. S tem pa družih imén ne zametujemo; vendar se nam zdi, da namesto Slavijan, Slavljan in Slavén bi bilo boljši že Slovjan, Slovljan in Slovén ali tudi Slován (kakor je že rečeno od slovím), ker Slavijan i. t. d. so to-

*) Ker enostranost ni nikdar pravilo »Novíc« bila, smo radi vzeli pričujoči dobro pisani sostavek va-nje — v prevdarek častitim bravcam. Vred.

**) Res, da so začeli naši verli Stajarski bratje take besede opusati. spoznavši njihovo gerdoglasje. Nekteri pa jih hočejo po sili h knjiž. veljavnosti povzdigniti, in jih še pišejo. Ni davno, kar smo v nekem Štaj. dopisu »lahko« in »den« brali. — Pis.

*) Na vprašanje iz Istrije.

Vred

koristi so nekteri Kraški kmetovavci dovolj prepričani, hrast, več plemen, berst, ki skorej po celim Krasu rad raste, kteriga seme si kmetovavec v podobi cvetja mesca velikiga travna brez stroškov nabere, in ravno o tistem času na dobro skopano zemljo vseje, zavoljo suhobe s slamo ali kakšnimi drevnimi vejami pokrije, dokler se drevesca nekoliko prikažejo; — topola, na Krasu dobro znano drevó, ktero je zavoljo svoje hitre rase priporočila vredno; oreh, ki po pustih Kraških gmajnah, posebno pa blizo hiš rad raste, in kateri kmetam velik dobiček obeta; klen ne zraste scer na Krasu velik, pa vender bi se ga imeli bolj, kakor dosihmal, poprijeti, ker je dobra podpora tertam, posebno o sedanjih veliki potrebi derv in kolov; jesenika, ktera na Krasu raste, je velika pomoč vinorednikom; kostanj, eno scer nar boljših dreves, se zna le na nekterih krajih Krasa s pridam sejati; ako mu zemlja ne služi, bo slabo rastel in malo dobička donesel; hruške in jable lane bi imeli Krasa prebivavci saj zavoljo bližnjiga Tersta bolj kakor do zdaj saditi; češnjaja, na nekaterih krajih Krasa dobro znano drevó, rada raste in dobiček obeta; murva, raste na Krasu rada in svilorednikom velik dobiček obeta; češplje, o poprejšnjih časih na Krasu močno obrajtano drevó, je dan današnji skorej opušeno.

Poskusite dragi domorodci Krasa, leté in druge vam v Novicah nasvetovane drevesa; in kar bo nar boljšiga, obderžite.

Ker se na Krasu veliko protivnikov drevjoreje najde, kateri na kupe izgovorov najdejo, in kateri se ne eniga drevesa vsaditi ne postopijo z izgovoram, de na Krasu ni svet za drevjorejo, tiste opomnimo, naj v stare čase in okoli sebe pogledajo; bodo vidili de o kratkim času na straneh cest in drugod veliko vsajenih drevés lepo in čversto raste.

Drevjoredniki na Krasu pa morajo o začetku, dokler drevesa koreninic ne razširijo, enmalo poterpeti, in ne berž obupati, ako jim po suši kakšno drevó pod zlo gré. Več ko bo na Krasu dreves stalo, bolj bo suše moč jenjévala, zemlja bo dalje časa vlažnost ohranila in kmalo se ne bo toliko dreves posušilo!

Komen na Krasu 4. Sušca 1851.

A. B.

Premišljevanje o porotnih sodbah.

(Konec.)

Poslednjič se more terjati, da vsi g. sodniki o sodbah jezik zatoženca umejo — in zares ne moremo začudenja zatreti, kako se je pri naših Ljubljanskih porotah móglo zgoditi, da je en gospod, ki slovenskiga jezika ne umé, bodi si za dopolnivniga ali zaresniga sodnika, pri zeleni mizi sedel, ko so zatoženci pred sodbo stali, ki so le slovensko govorili in tudi vse priče le v slovenskim jeziku spričevale! Ali bi ne bilo mogoče, da bi bila sodba, sklenjena po sodnikih, če med njimi le eden zatoženca in prič ne ume, po postavi neveljavna? Ali je prav, zatožencu po takim ravnanju priložnost dati, se zavolj neveljavnosti rabsodbe pritožiti, in tako deržavi nepotrebnih stroškov prizadjeti? Kaj bi rékli Nemci, kaj Lahji, ko bi se o njih sodbah kaj taciga zgodilo? Tudi mi, ki imamo zdaj z drugimi narodi našiga cesarstva enake pravice, imamo pravico to terjati in se pritožiti, ako se to ne zgodi.

Slavna gospoda Ulepič in Buffa, ki sta spoznala, da z nemškimi zapisniki ne gré pri slovenskih zatožencih, in da je o tacih zadevah pravica v nevarnosti, ako se ne pišejo lastne besede zaslišanih v zapisnik, bota na ti podlagi gotovo tudi spoznala živo potrebo, da vsak sodniški vradnik, ki ima s slovenskim ljudstvom opraviti, slovenski jezik govoriti in pi-

sati zna, da tedaj to terjanje, ni prazna domišljíva prenapetih jezikarjev, ampak neločljíva pogoda vstavniga vradniga opravilstva.

Nevarno je tudi o tako važnih zadevah, o kterih človeku, kakor pravijo, za glavo gré, se tolmačev posluževati. Kako lahko se tukaj — brez misli in volje tolmače — kakošna važna beseda krivo razloží! Enimu človeku vse to v roke dati, je nevarno. In čemu? zato — ker nekteri vradniki jezika ne razumejo, kteriga bi po postavi vunder razumeti mógli! Tri leta že čakamo, da se bojo g. uradiki na Slovenskim slovenskiga jezika popolnoma naučili — zdaj bi to že vunder prav lahko mogoče bilo; kar se tudi iz tega očitno kaže, da je med njimi dosti tacih hvalevrednih mož, ki slovensko gladko govoré in ročno pišejo, in ki bi se ga radi v vsim poprijeli, ako bi se jim le naukaz dal, in bi se ne smeli bati, zavolj tega panslavisti grajani biti. Naj bi slav. ministerstvo pravice, ki tudi naše „Novice“ prejema, iz vsiga tega odkritoserčniga „premišljevanja“ potrebo slovenskiga jezika o imenovanih zadevah spoznati in pravične vošila vslišati blagovolilo, ki se posebno v treh rečéh stikajo: 1) da naj bi se gotova dôba odločila, do ktere naj se imajo g. sodniški vradniki, ki imajo s slovenskim ljudstvom opraviti, popolnoma znanost slov. jezika (govorjenja in pisanja) prilastiti, 2) da naj bojo porotne obravnave s zatoženci, ki edini slovenski jezik razumejo, v vsim slovenske, 3) da naj se ne pripusté tolmači. Vzroke, ki podpirajo te pravične terjatve, smo, kakor mislimo, do maliga razložili.

Poslednič moramo, kar smo bili od več strani razodeti naprošeni, še eno vošilo porotnikov odkriti, ki iz daljnih krajev v mestu v porote pridejo in so dostikrat nepremožni — namreč, da bi se jim prihodnjič primerna dnína odločila dokler so v svojim opravilstvu.

Poklic porotnika je scer imeniten in častitljiv, in gotovo se bo vsak premožen mož temu častnimu poklicu brez vsiga povračila podvergel. Tudi sedaj postava nobene dníne ne odloči, in, kar postava zapové, se mora spoštovati in po nji ravnati, dokler nova postava ne pride, — ali v prihodnje bi bilo za stran manj premožnih porotnikov želeti, da bi nova postava primerno dníno odločila, ktera, ker deželno zadevo dotika, bi se iz deželnega denarja določiti dala. V porotnikih je občinstvo dežele nadomestovano, ne pa posamesne osebe, toraj se je nadjati, da bo deželni zbor določitev primerne dníne poterdil.

Kako bi se mi Slovenci v književnim jeziku zjedini?

(Dalje.)

3. Nekaj posebniga v slovenskim jeziku je, da rečni spól u višebroju brez uzroka postane ženski, in ženske priloge dobiva. V neki častiti knjigi smo clo brali: „dragi deca“ rečni spol z moškem prilogom! Pri družih Slavjanih je to vse drugači; rečni spól, kar se že samo po sebi razume, povsod rečne priloge dobiva, pri Slovencih pa se je to zgubilo. Pa — ni réš — ni se zgubilo; še je pri Kupi sploh v navadi, in nobeno dete ne bo zoper to grešilo. Mi smo večkrat nalaš take oblike v molitnih knjigah poiskali, in brati ukazali. Tako, postavim, „hudobnim bodo zaperte vrata nebeške“ so nam naši beli Krajnci, ki so vender še Slovenci, tako brali: „bodo zaperte vrata nebeške;“ mahom pa vsak še enkrat besede ponoví tako: „bodo zaperta vrata nebeške.“ Na prašanje, zakaj tako? smo vselej dobili odgovor, da mora to tiskarna zmota biti. Ko smo pa zaterdili, da v resnici na Krajnskem tako govoré, nam je bilo odgovorjeno, da je to grozno ger-

do. — Slovenci, nikar se ne motimo, ampak spoznajmo: gerdo je to, gerše kot se nam in vam vidi, in nekaj prav sramotniga v našem jeziku; to stori, da je naš jezik tako mehak, bi rekli tako babji, da ne Nemcem, ne družim Slavjanom ne dopade. Slovenci se hvalimo, da imamo naj starejše dokumente. V g. Metelkovi gramatiki sta dva natisnjena, prvi se začne: „Glagolite po nas redka slovesa,“ pazite: „redka,“ ne „redke.“ Tisti jezik je pač veliko bližej iliršini, kot naši slovenski. Samo zato, ker se bojemo marsikteriga Slovenca razkačiti, poterdimo, da je to naš starinski jezik, zraven pa tole vprašamo: Če je tak staroslovenski jezik, zakaj ga pa ne posnemate?? Po tem takem to niso nobene nove oblike, kakor bi nekteri Slovenci radi, ampak stare, — naše navadne oblike pa so bolj nove. — Dajmo toraj rečnimu spolu u višebroju nazaj njegovo pravico, in prilog povsod z njim vzajmimo: 1) ker Slovenci poleg Kupe še dan današnji tako govoré; 2) ker so naši slovenski prededje tudi tako govorili; 3) ker se to znajdetudi v družih slavjanskih narečjih; 4) ker vsi jeziki, kateri besede gibajo, postavimo latinski in greški, neutrum v višebroju za neutrum imajo, ne pa za femininum; 5) ker to naj več k lepoglasju našega jezika pripomore.

4. Vsak rodoljub je gotovo že večkrat obžaloval, da smo mi Slovenci od lepote cerkveno-slavenskiga jezika, kteriga nekteri Slovenci za staro-slovenskiga imajo, toliko zgubili. Tako smo zgubili imperfectum in perfectum simplex, zaklicavni sklon, instrumental brez predmeta (praepositio), in leta in leta bodo pretekle, preden se bo vse to zamoglo vpeljati. Nekteri Slovenci v prostem govoru izpušajo končno glasnico, in govoré: dobr' vin' namest „dobro vino,“ lepš' roža, namest „lepša roža.“ Tako se je zgodilo, da smo tudi zgubili gibanje 2. stopinje priloga. Pri mnogih Slovencih se comparativ samo v moškem spolu giblje, ženski se ne giba, rečni spol dobiva možki prilog. Bolj ponatorno je to v ilirskem jeziku, ker se 2. stopnja u vsih 3 spolih giba po navadi priloga. To je tudi v navadi pri nekterih Štajarskih Slovencih in pri belih Krajncih, in če od zgoraj Krajskiga kdo k njim pride, in jezik zamerljivo posluša, bo to kmalo zapazil, in kmalo se prepričal, da se to z našim jezikom lepo vzame. To mi zamoremo brez odloge v naš jezik vpeljati, toliko več, ker je tudi v naše šole vpeljano, da se tudi v tej reči sami med saboj in z Iliri zjedini.

(Dalje sledi.)

Ptuji jezik.

Iz Gradca.

(Konec.)

In taka je s ptujšino vsigdar in povsodi bila in bode vselej. Je huda mačoha. Vsi v dogodbini le količkaj učeni to vejo. *) Ravno za tega voljo pak so tudi leta 1848 vsi zvesti poslanci in pravi rodoljubi in prijatli potlačenih narodov v našem cesarstvu pred vsem terjali: ravnopravnost, ravnopravnost! Kar jednemu narodu, to drugemu, da ne bode jeden drugemu hlapec! da si bodo vsi brati med seboj! Imajo vsi jednake dolžnosti in dache, grejo tudi vsim jednake pravice in pomoči. Pred vsem vsakemu njegov jezik v pisarnice in perve šole; njegove sine za učnike in urednike, ki razmere svojega naroda poznajo, si njegove potrebe skusijo, z njim po bratovsko čutijo

*) V l. 1848 je vés Horvaški in Slavonski narod za orožje prijel, da se je obranil vsiljenega madžarskega jezika, jarma in tak svoje huje nesreče.

in kterim je mar sreče in časti svojih rojakov, svojega naroda. — Hvala Bogu! pravica je obveljala. Cesarska beseda in ustava ste jo nam zagotovile. Cesarske postave in ministerski ukasi se že vsakemu narodu pišejo u njegovim jeziku. Tudi sodbe se pri nas že po slovensko obnašajo, in kar še v drugih pismih in rečeh s praznimi izgovori krati, se gotovo ne bode predolgo — gotovo ne čez prvi državni zbor kratilo, ker vsaki dobro vé, da tičas ne more zadovoljnosti in pravega mira biti, dokler se enim krivično ali za slepih vzrokov voljo krati, kar se drugim obilno daja. —

Bi tedaj naši prosti ljudje le nekaj v dogodovšini podučeni bili, ali saj zadnje leta naše novine skerbno brali, bi vedili česar nam je treba, kaj nam je prava pomoč, kaj pravica, kaj zvižaja, kaj škoda. Si ne bi pomoči samo za silo in na videz želeli, temuč bi se za tako pomoč poganjali, ki vsim in za vsigdar pomaga. *) — Bi naše novine brali, bi vedili, kako so se naši verni poslanci na deželnem in državnem zboru pritožili, da naše slovenske kraje marsiktera nadloga tare, ki je drugod ni; bi vedili, da smo popreje premalo pravih naših sinov med oskerbniki imeli, ki bi se bili podstopili in hiteli iz ljubezni do svojih se tem nadlogam ustavljati; i. t. d. Z jedno besedo: kdor hoče vediti, kar je za nas Slovence prav ali ne, kaj nam pomaga in gré, naj naše rodoljube posluša, naj naše novine bere. Drugi gledajo pred vsem na se in svoj narod. Naše reči jih ne skerbijo; tedaj jih iz misli pustijo, ali jih iz nevednosti, nemarnosti ali clo iz protivnosti na opak in krivo razlagajo, in po svojem zavijajo. Kdor nam iz njih prerokuje, je za nas lažljiv prerok. —

V „Slovanu“ (IV. ledna) se bere, da pri Rusinih mašniki očitno narod čez ustavno zagotovljene pravice učijo, in mu pomagajo nekterih protiustavno ravnanje zavrnjati. Vse jih hvali!

Z veseljem zvemo, da so g. svetovavec ljudskih šol naročili, da se morajo odsihdob slovenski primiki tudi po slovensko pisati. Naj bi tega ne pozabili g. kerstniki in bi berž ne samo imena in primike, temoč vse svoje uredne knjige slovenski spisovati začeli! Drugod se že ravna po ravnopravnosti. Zapovedati se to ne more. Začeti se mora. Izgled! Izgled! Ž.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Celja 30. suš. I. F. (Konec.) Že od mnogo krajev so nam ljube Novice radostnih vesti prinesle, kako se slovenska mladež slavno v materinšini obnaša. Marsikdo si je že morda pomislil, da pri nas vse spi stari spanek nemarnosti, da že slov. mladež zdaj po stari, žalostni navadi se le ptujšine derži ter za materinšino nemara. Temu, hvala Bogu! ni tako. Ne spomenem radostnega napredka v učivnah, zakaj to je zapoved, torej brez velikih zaslug. Prostovoljno, poleg pa težavno delo kaže čisto ljubezen do materinšine. Vadbeni pisani list „Slavija,“ katerega iskrenejši tukajšnih gimn. učencov vsako nedeljo celo polo izdajajo, je temu živa priča. Slovanska knjigovna, kateri so že s svojimi ako tudi malimi pridavki temelj postavili, tudi dokazuje, da jim je terda volja napredovati, kakor so počeli. Pri tej priložnosti ne morem opustiti, slav. rodoljubov poprositi, da bi imenovano knjigovno podpirati blagovolili. Važnost takega poslužetja

*) Kdor ima jutri ali čez en teden 100 ali 1000 gl. dobiti, si bode tistina mesto njih danes s 5 gl. odpraviti dal! Ali ktera občina bode gizdave ali samopridne želje petih ali desetih občanov spolnila, če s tem 100 drugih ali vse svoje v nesrečo pogrezne?!

predstojniki kmetijskih šol sami ali po svojih namestnikih pridno prizadevali, jih navdati s tistimi vednostmi, ki so podlaga umniga kmetovanja, brez ktere se nikjer in nikoli ne more kmetovavec tiste skrivnosti kmetijstva prilastiti, ki je nar važniši vsiga kmetovanja in v temle obstoji: po okoljšinah kraja in zemlje nar obilniši in popolniši pridelke z nar manjšimi stroški in nar manjšim trudam dogotoviti.

Ker pa je veliko na tem ležeče, s kakošno vednostjo branja in pisanja mladi kmetiški fant v kmetijsko učilnico pride in kakošno glavico mu je Bog podaril, se lahko zapopade, da niso nikadar vsi učenci v vednostih enaki. Tako so se tudi danes nekteri bolje skazali od družih — zadovoljna pa sta bila g. izpraševavca z vsimi; vsak je pokazal, da je bil prvo šolsko leto sebi k pridu obernal.

Nar bolje sta odgovarjala (in zares prav izverstno) Nadrah Mat., iz Višnjegore na Dolenskim, in Pogačnik Jak., iz Ovsiš na Gorenskim; veselje ju je bilo slišati, kako natanjko sta Vertovcovo kmetijsko kemijo razumela! Bližna tema dvema sta se skazala Smuk Fr. iz Vira in Sevnik Mart., iz Maliga Verha poleg Brešč; zatema pa Novak Jož., iz Podvlake na Dolenskim in Levštek Fr. iz Lašč na Dolenskim.

Perva skušnja se je tedaj dobro skazala. Po zadobljenih občinskih vednostih kmetijstva bo sledil o sledečih 2 letih uk v posamesnih kmetijskih razdelkih.

Velika koristnost, da se kmečki fantje umniga kmetijstva učé, je jasna kot beli dan, in le tajisti jo tajiti zamore, ki misli, da za kmetijstvo ni nobeniga podúka potreba, in da vse bukve v kmetijskih rečéh so prazne besede. Takim krivim mislim so skušnje iz mnogih dežel Nemškiga, Laškiga, Angleškiga, Belgije i. t. d. očitno nasprot.

Bolj ko se bo v vsih razdelkih po poterjenih vodilih umno kmetovalo, veči dobiček bojo vèrgle kmetije, — v dosego tega pa veliko pripomorejo dobre kmetijske šole.

Národske starice.

Deseti list.

Ljubi moj Jože!

Ko sim Ti od Venetov ali Vendov govoril, me vprašaš: ali so bili Veneti Slovani; ali ni morebiti kak neslovansk narod tega imena imel? Da so bili Veneti slovanski, se vidi iz njih zemljopisnih imén. Kakor nam zgodovina Henete v misel vzame, nam tudi koj od začetka notri do današnjih časov od slovanskih imén per njih govori.

Zgodovina nam pokaže Henete najpred v Kapatočji, ktero ima imé od reke Kapatoka. Staroslovensko „kap“ pomeni studenc, tok je pa še zdaj v navadi, in iz teh dveh besed je sestavljeno imé Kapatok. Kapatoške mesta so bile: Maroga, Nora, Siala (to je, Sela), Kostabala, Maza (Mazaka), Kadyna (Kadunja), Nyssa ali Niž (od nízek) Moçissus (to je: Močiš), Kammanena (to je: Kamnena, tod je bilo obilno kamnja kakor pisatelji pričajo); Vadata (to je, Vodata), Odoga, Kritala (od kriti), Kokalia. Gore Kapatočja ste: Taurus (to je: Taber) in Skordisk (to je: Skradišek od skrad ali zadnji). Izmed več okrajn imenujem li Bagadano in Kamneno, ki posebno slovanske imena kaže. Kakor Eustathius pravi, se je Kapatočju reklo tudi Leukosyris, to je, Bela Sura, ali tudi samo Syria, to je, Sura ali prav po naše reci Sora. Henetiso se imenovali tudi Bele Sorce ali samo Sorce. Mæander pravi, da je vse Kapatočje ob reki Halys za Plemenijo dvoji jezik govorilo; greškiga in plemenskiga.

Dalje nam zgodovina pokaže Henete v deželi imenovani Pylemenia, to je, Plemenija, po greško Paphlagonia; njih vojvodi so bili Pylemenii Plemenii — od tod je beseda plemenit, kar hoče reči žlahniga rodú. Njih mesta s slovanskimi imeni so bile: Mastya, to je, Mesto, Kytorus, to je, Kotor, Kromna, to je, Kermna, Zalichus, to je, Zalik, Karusa ali Karissa, Dadybra, to je, Dobra, Zagora, Sora. Njih vode so bile: Bilæus kakor Plini pravi, Konstantin Porphyrogenita jo Belea imenuje, to je, Bela, Zalichus, Zalika od „zaliti“ kakor je Lika od „liti,“ in Kalys, to je, Kal. Posebni plemenski okoličci ste bile: Kobial in Timonitis, to je, Timenica od staroslovenskiga „timen“ ali „timenje“ kar blato pomeni. Plemenske besede so dalje postavim Bag, to je, Bog, Bias, to je, Bes, Ratot, to je, Radot ali Radoh, Zar, Olgasys, to je, Olhas.

Te imena in besede, kakor še več družih tacih so pa že stare čez svojih tri tisuč let. Ob Kristusovih časih ni bilo ne v Kapatočji ne v Plemenii več sledu od Plemenskiga jezika ali od Henetov. Ljubi moj Jože! veliko in veliko slovanskih imén od mést, okrajn itd. bi Ti še lahko spisal, pa Te nočem s predolgim pismam nadleževati, saj boš iz tega maliga spoznal, da je bil Plemenski jezik, kteriga so Heneti v Azii govorili, slovanski. Res, da so nektere tu napeljene besede drugači zavite, kot jih zdaj zgovarjamo; pa spomni si, da so silno stare; sčasama se marskaj spremení, zraven so nam jih pa ptujci zapisali in ohranili, ki niso slovanskiga ali plemenskiga umeli, zato so jih morda tudi nekoliko drugači zavili, kot pa so jih Heneti zgovarjali. Bog Te obvaruj. Ostanem

Tvoj stari prijatelj Benkov Tone.

Kako bi se mi Slovenci v književnim jeziku zjedini?

(Dalje.)

5. Še nektere besede od povdarka. Povdark je v raznih krajih Slovenskiga mnogo različen, postavim: pri Radoljci, okoli Loke, pri Ribnici, pri Poljancih itd. V nekterih krajih pravijo: Bogá, duhá, snegá, prišel, tokó itd., poleg Kupe pa: Bóga, dúha, prišel, táko. — Nam ta ilirski povdark bolj dopade, ker stoji na koreninskem zlogu in se ne premika. Kaj nam je toraj storiti? Pustimo vsakimu slobodo, zgovarjati kakor mu je drago; naj Ljubljčan reče: Lani je bilo veliko snegá;“ nikar pa ne branimo Poljancu ali Viničanu zgovarjati: „Letos nismo imeli skoraj nič snéga.“ To slobodo pa nekteri Slovenci kratijo, ker v tacih besedah toliko nepotrebni povdarkov stavijo. Rabimo rajši povdark, kar je naj bolj mogoče, po redko; saj to govora nič tamniga ne dela, in tudi Iliri ga skoraj nikdar ne rabijo. — Ker od povdarka govorimo, se spomnimo, da imamo Slovenci dvojni drugi sklon edinobraja pri nekterih besedah, navadniga na „a“, in eniga na „u“ z povdarkom, postavim: sinú, strahú, darú, glasú, stanú itd. Ta končnik se nam vidi tako gerd in barbarsk, da njegovo porabo naravnost odsvetujemo. Naj ga prosto ljudsto rabi po ulicah, — v slovesnem književnem jeziku pa pustimo tretjim sklonu končni „u“, v družem pa povsod „a“ pišimo, toraj sina, straha, glasa itd.

6. Mnogokrat smo se že čudili, ko smo v časopisih ali knjigah brali: „zlo me veseli, zlo se govori, hiša je zlo velika“ itd. Obernimo se zopet k Slovencem poleg Kupe. Če tukaj eden kaj taciga bere, stermi in nemore nikakor zapopasti, kako da te besede skupaj pridejo. Beseda „zlo“ pri družih Slavjanih pomeni hudo, schlimm, übel. Tudi v nekterih slov. knjigah

beremo: „odreši nas od zlega; beli Krajnci še dan današnji molijo: „odreši nas od zla; tudi v novem „katekizmu za male šole“ (na Dunaji 1850) smo brali: „kaj je hudo ali zlo;“ — kaj da je „zlodej,“ je po celem Slovenskem dobro znano. — Temu vkljub pa v časopisih in knjigah beremo zlo v pomenu močno ali jako, sehr, überaus. Ta pomen besede „zlo“ se menda ne da nikakor opravičiti, toraj ga tudi mi napakam prištevamo, in njegovo rabo odsvetujemo. Namesto „zlo se govori“ pišimo rajši: močno, jako, mnogo, povsod, — govorimo: jako me veseli, hiša je silno velika itd. Beseda „jako“ se sploh premalorabi; čeravno ilirska, seže vendar dalječ v slov. zemljo, je lepa in povsod razumljiva, in saj tudi bolj neznane ilirske besede, na priliko paliti, dospeti, karati, krasno itd. večkrat beremo. Koliko ilirskih besed pa najdemo tudi, na priliko, v poezijah našega slavnega Koseskiga. Popolnoma imamo toraj namesto v pomenu „sehr“ napčniga zlo pisati jako. — Tako najdemo tudi besedo „kupec“ v pomenu Handelsmann. Ta beseda je scer dobra, toda ona pomeni 1) ein Häuflein, acervulus; 2) Käufer. Velik razločik pa je med Handelsmann in Käufer. Prav bi bilo, da se besede „tergovec“ za Handelsmann poprimemo, saj so terg, teržiti, teržen dan po celem Slovenskem znane besede.

Slovansko slovstvo.

Perva polovica slovensko-nemškega dela „popolnega ročnega slovarja slovenskega in nemškega jezika,“ na svetlo danega od g. Antona Janežiča je dokončana, in se dobiva v vsih bukvarnicah. Zadnja polovica bo kmalo sledila. Celu hvalevredno delo bo lepa pripomoč Slavencam in Nemcam, ki imajo z slovenskim jezikom opraviti.

Slovica serbsko-ilirskega jezika za decu v Dalmaciji i družih državah jugoslavjanskih složena i izdana od Andrija Barica je prišla u Spletu na svetlo. Jako jasno pisano delo priporoča razlaga slovce u uprašanjih in odgovorih, mladini prav razumljivih.

Slovenskije pohladi na vedi, umenja a literaturu, vredovani od Miloslava Jožefa Hurbana v Hibokim pri Senici (tiskani v Skalici bojo začeli zopet izhajati 25. dan t. m. v mesičnih zvezkih; cena predplačila za 9 zvezkov znese 4 goldinarje sr. Naročila z natanjnim imenom naročnika in njegoviga stanovanja se pošlejo v frankiranih pismih na ekspedicijo „Slov. pohladov“ v Skalici na Slavenskim, poslednja pošta Senica.

Slavni arhivar g. Ivan Kukuljevič Saksinski je dogotovil delo pod naslovom „Životopisi ilirskih umetnikah.“

Slavni Šafařik pripravlja primerjavno slovnico vsih znanih jezikov za natis.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Celja. Zima, ravno ne prehuda, je minula; prihaja mila pomlad v lepo zeleni obleki, s cveticami ovenčana ter zbuduje iz dolziga spanja naravo vesolno, in tudi — serca človeške. Nekiga hudodelnika oterpnjena vést, in več let oglušena, se je zdaj zbudila, ali sama po opominjanju duhovskega pastirja. Pred nekimi 14 leti namreč je tukajšni tergovec, gosp. M. pokraden bil. Ponoči so prederli v njegovo štacuno tatovi — več jih je bilo — ter veliko blagá in gotovine odnesli. Tergovec je bil zlo poškodovan. Ščasa ma je nesrečo svojo nekoliko pozabil — kar pred nekimi dnevi pismice dobí s priloženimi 100 goldinarji vred. Pisal mu je frater D. iz frančiškanarskiga samostana u Ljubljani, „da mu je neznan človek 100 gold. pri-

nesel, ter poprosil, te denarje gospodu M. u Celje poslati, kateri naj jih za svojo lastnino vzame.“ — Dolgo je spala vést neznaniga hudodelnika, vunder se je zbudila storjeno krivico popraviti! Hvala in blagorčastitim gospodam duhovnikom, ki sebi izročene ovčice takó na dobro ravnaajo! J. Š.

Iz Celovca. C. k. nadsodija za Koroško in Krajnsko kronovino je naznanila, da 2. versta porotnih sodb se bo začela v Ljubljani 19. majnika, v Celovcu 10. rožnika, v Novim mestu pa 30. rožnika. Tačas bo Ljubljanski porot predsednik c. k. nadsodije svetovavec gosp. Mih. Kozjek, njegov namestnik g. Anton Schmalz, svetovavec c. k. dež. sodnije; — v Celovcu bo predsednik svetovavec c. k. nadsodije gosp. Franc de Pretis od Lagnodo, njegov namestnik gosp. Jožef Šwab; — v Novim mestu nadsodnije svetovavec g. Dr. Luka Lužan; njegova namestnika bota g. Jožef žl. Scheuchenstuel predsednik deželne sodije v Novim mestu, in pa g. Bernhard Rath svetovavec dež. sodije.

Novičar iz Krajskiga.

Iz Ljubljane. Župana imamo. Presvitli cesar so izvoljeniga župana g. dr. Burgerja 11. dan t. m. poterdili. — Dva večera zaporedama so se v gledišu pretekli teden slovenske pesmi péle, med nekterimi so nektere tako dopadle, da so se mogle ponavljati. Peli so jih tabart prvi gledišni pevoigravci in pevoigravke, med kterimi so se pevec „Popótnika,“ pevka pesmi „Moje jutro,“ pevec mične pesmice „Pod oknam,“ in pevka pesmi „Kje dom je moj“ nar bolje obnesli. Žal nam je bilo, da si je naš rojak, dobro znani pevec g. Š. „Zapušeno“ izvolil, ki je za petje v gledišu brez vse cene. — Ker se je g. Mihael Ambrož opravilstvu v c. k. deželni komisii za odvezo zemljiš odpovedal, bo 20. maja t. l. dopoldne pri c. k. okrajnim poglavarstvu v Ljubljani nova volitev po predpisu 3. oktobra 1849. — V zboru Ljublj. kupčijske in obertnijske zbornice 4. t. m. je bil med družimi rečmi tudi dopis c. k. ministerstva kupčije prebran, kterimu so bili priloženi nasveti g. dr. Hahna, c. k. namestivniga konsula v Jarini, kako bi se tudi iz Krajskiga kupčija s železnino, zlasti s podkovami, podkvenimi žebli i. t. d. v severno in južno Albanijo (na Turškim) osnovala. Sklenjeno je bilo, te nasvete rudarijam v Železnike, Kropo, Krajnsko goro i. t. d. v predark poslati. — Ponoči od pondelka na torek je pobegnilo 6 vojakov, arestantov iz jetnišnice na gradu; posteljne kôce in rijuhe so nek skup zvezali in se po njih iz svojiga staniša po zidu spustili. Dva nista delječ prišla, ker so ju že poleg pokorivne delavnišnice vjeli.

Iz Dolenskiga 8. aprila. Léta 1848, ko so se ljudem šole priporočevale, se je med drugim tudi v misel vzelo, de bodo zdaj šole veči važnost imele, ker se bo moglo po cesarski postavi tudi v kanclijah slovensko pisati slovenskim kmetam. Zlo radi so starši svojim decam v šolo hoditi privolili, ker so mislili, de bo branje in pisanje slovenskiga posebno potrebno vsacimu kmetovavcu. Alj žali Bog! zdaj se že sliši tu in tam glas: Ko bi se moj otrok nemsko naučil, bi ga dal v šolo, ker pa le vse slovensko v šoli imajo, naj pa raji doma ostane; saj se ne naučí, de bi še en cgelje, iz kanclije poslan, prebral; slovensko brati ga pa doma naučim.“ In tako se šola zanemari. Nesrečna nemškutarija! ki je že toliko nezreliga sadú rodila in zadostno učí, de za slovenskiga kmeta ne veljá si ž njo glave ubijati, ker je čas dveh let prekratek za kmečkiga otroka, si nemšino tako prisvojiti, de bi jo govoriti in pisati znal, ker vidimo, de se še odrašenim

jega nadstojnega zakona še o tem letu 15 sadnih drevesic na svojem zemljišu posadil, in da preko (čez) 24 ur ne bo piroval“ (ženitnine obhajal.)

To prebravši sim željno zdihnul: ko bi k tema dvema še te tri pristopile: namreč 3) da bi ne smela ne mladeneč ne devica v zakon stopiti, dokler bi ne znala v maternem jeziku saj ročno brati; 4) da ne sme nobeden v zakon stopiti, ki nima dovoljnega premoženja; 5) da bi se nobeden nastaniti ne smel na samotnih krajih, ali saj ne v vinskih gorah. Bile bi te zapovedi gotovo človeštvu močno koristne.

Od prve zapovedi, to je, zasajenja drevés, je pa le potem kaj prida ali hasni dočakovati, ako bojo svedoče (spričebe) resnične, ne pa da bi se za en bokal vina dobile.

Druga zapoved — ne predolziga pirovanja (ženitovanja, bi utegnila biti velike koristi, ako bi se na njo natanko gledalo, samo da bi morala biti kaznen njenega preloma več. Nevedežev je na južnih stranéh Krajnske dežele še grozno veliko, ki ne umejo ne meje me mere, kadar se ženijo. Bolj je siromašen, bolj bi se rad takmal z bogatinom. Nabere si svatov kakor premožni, in praznuje s tolikimi pojedehi ženitnino celi božji teden. Ko pa svatba mine, revež strada, da se mu trebuh ljupi, in pojedehčev ga posihmal ne pozna nobeden.

Tretja zapoved bi bila za vsako deželo blažna naredba; za nas pa Slovence neprecenljiva dobrota, kajti slovenski jezik se v pisarnicah ne rabi, in pisma, ki jih kmetje od tod dobivajo, se pišejo v njim nerazumljivem jeziku, ki ga v slovenščini zučen umeti ne more. Tega v drugih deželah za šole poglavitnega nagnila Slovenec pogreša, nevedež pa pravi: Samo zato pošiljati otroke v šolo, da se na bukvice moliti naučé, se pač nuja ne plača. Od tod navadne besede: „Krajnska šola in pa nič.“ Ali ni takó? To je vzrok, da ljudstvo rado rado vidi, da mu se ne narivajo šole. Ako bi tako ne bilo, kako bi stare velike fare Šmarjeta, Škocijan, Trebelno (na dlje ne grem, boječi se, da mi ne zmajnika popirja) ostale brez sol, dočim ima uboga lokalija od 700 duš svojo šolo na Kočevskem? Kako bi Trebelani ne imeli raji učénika namesti organista, ki mu na leto preko 90 mernikov pšenice, 60 veder vina in previda dajejo za vžitek?!

Kdor tedej nevednost in vraže našega ljudstva natančno pozna in ga iskreno ljubi, bo gotovo z mano ozir 3. zapovedi enake misli. Mrak uma je v nekih krajih naše deželice še tako velik, da človekuljubu, ki od nikodar željnega prosvéte traka zagledati ne more, serce od žalosti poka. Iz take noči uma tu samo en izgled: Ni zdavno, kar pride neka baba k zdravniku. Ko pisavca tega sestavka zagleda, ga vpraša: ali ni on gospod léčnik (zdravnik)? Za šalo jej reče, da je. Na to mu velí, da bi rada z njim govorila na samem. To jej dovoli, in migne nažočnim, se odaliti. Po tem mu začne pripovedovati od dveh nesrečnih zakonskih, ki nimata nobenega otročiča. Da bi se tega vzrok oznašil (oznašiti, to je, skrivne grešne dela razodeti, od znahe) mu poda od žene kolarde, od moža pa kapo. To iz rok vzešči v babo virí. Pripoveda mu na dalje od krave, da ima veliko in tudi dobrega mléka; ali ko se mesti začne, se zvedení in se nič masla ne stori. Mu prav tího na uho šepeta, da imajo sum na neko sosedo, s katero so že dovelj se zavolj tega sovraštva in kara navzili; da so enkrat pri možnji žabo krastačo v kablico deli in potem iz mléka vzeto v ogenj vergli, češ, da bo tudi sosedu uni hip kot žaba gagnila v ognju, kar se vender zgodilo ni, samo mučno jej je bilo prihajalo. Med temi besedami razvija zamazano cunjo, pa mu konec repa, ki ga je doma kravi odrezala in sabo prinesla, pod nos molí, da bi jej tudi onde razodel

vzrok. Od sramote ga na to zona obide in nejevoljen postane, da se tudi ta baba človek imenuje!

(Dalje sledi.)

Kako bi se mi Slovenci v književnim jeziku zjedini?

(Konec.)

7. V „Ljublj. Časniku“ smo brali, da g. Močnik slovensko matematiko piše. Matematika pa potrebuje znaminj. Eno tako napčno znaminje se nam zdi „gl.“ za goljdinar. Beseda „goljdinar“ je družim Slavjanom popolnoma neznana (Čehi velé zlati, Iliri forint), pa tudi ni slovenska, je namreč spaček nemškiga „Gulden.“ Res da Krajnci zdaj nimamo druge, in jo moramo še rabiti, samo na Koroškem in Štajerskem je ranjš, poleg Kupe pa ranški v navadi, pa je menda tudi spaček od Rheinisch. Kako bomo ta dnar ob kratkem zaznamovali? Moretiti z „gl.“? — Poglejmo na Nemce, njih je blizo 40 milijonov, in njihova beseda „Gulden“ je dobra, pa vendar si je ne upajo z „gl.“ zaznamovati, ampak ostanejo pri starem znamnju fl. (florenus), katero rabijo tudi Francozi in Talijani, kader od našega dnara pišejo. Kakšna pa je pri Slavjanih? Eni pišejo goljdinar, znamnje gl.; drugi ranjš; znam. rn., tretji forint, znam. fr., zopet drugi zlati, znam. zl. Ali ni to prava confusio babylonica! Ker se v imenu zjediniti ne moremo, zjedinito se saj v znamnju, katero zna vsak po svoje zgovarjati. Mi navsvetujemo staro znaminje fl. 1) ker ga cela zapadna Evropa rabi; 2) ker je dozdaj navadni gl. germanizm. germanizme pa moramo iz slovenšine iztrebiti; 3) ker je še pri nas v vsih šolah, kancelijah, štacunah, davkinih knjižicah in vsih računih v navadi; 4) ker je to matematičko znamnje, kakor je postavim, £ cekin, Cent , funt i. t. d. — Pa še nismo gotovi.

8. Še najdemo mnogo za grajati, o pravopisu lastnih imen. V prav novih knjigah, tudi v Javornikovem sv. pismu in v časopisih se bere: Gaca, Caharija, Laccar, Jezus Nacarenski i. t. d. Jeli mar res glas grečkiga ζ enak našemu c? Ali nam ne bo vsak mladeneč, ki se začénja greško brati učiti, povedal, da je $\zeta = \delta s$, toraj njegov glas berž ko ne popolnoma enak našemu z v Gajevem pravopisu. To kaže, da so Slavjani čerko z v prav izvirnem glasu v svoj pravopis vzeli. Nemški z ni enak v glasu greškemu ζ , in če Nemci pišejo Nazareth (pri njih lastna imena izvorni pravopis ohranijo) se napak bere Nacareth, prav pa Nazaret. O lastnih imenih toraj, če vam izvorni pravopis ne dopade, nam saj čerko z ohranite, zakaj če jo mi tudi po velevi Gajeviga pravopisa beremo, smo izvirnemu glasu gotovo bliže, kakor če c pišemo in zgovarjamo.

Nek rodoljub nas je lani ali predlani v „Novicah“ opomnil, da nikarmo pisati v imenu Marija čerke j, ker je nepotrebna, gerda viditi, in nas brez potrebe odcepi od vsih Slavjanov in od cele Evrope. Prišla je tudi na svitlo knjižica: „Maria, mati pobožnih otrók,“ v kateri je imé Marija brez j pisano. Ročno jo otroci berejo, in čerke j nič ne pogrešajo. To kaže, da je res nepotrebna. Če je pa v resnici tako potrebna, zakaj se pa v 3. sklonu slov. pisatelji s samem povdarkom zadovolijo, in pišejo „Marii, saj jo tudi tukaj nekteri izrekujejo „Mariji*“). Nepotrebna pa je tudi, za oči gerda in ločivna pri vsih lastnih imenih iz latinskega na zlog ia izhajočih. Vkljub imenovanemu opominu v časopisih in skoraj v vsaki, tudi novi knjigi najdemo: Marija, Lucija, Cecilija, Rozalija i. t. d.

*) V višebroju imajo lastna imena skoraj v vsakem jeziku kaj posebnega. Tako moramo tudi Slovenci v 2. sklonu na koncu čerko j pisati, postavim 5 češena si Marija. Ta sklon se pa poredko rabi. Pisatelj.

Pa še več. Tudi povsod beremo: Avstrija, Avstrijski, Italija, Azija, Galicija (zraven pa vendar tudi Galicija, Albanija), in clo milijon, Sijon i. t. d. To je bogme čudno in barbarsko! Kaj se res v nobeni slov. besedi dve glasnici ne snidete? Kaj porečemo k besedam: nauk, zaime, pooblasten, preišem i. t. d.? Če pojdemo tako naprej, nam bodo kmalo nekteri tudi v take besede kak *j* ali *v* vcepili, p. najuk. Kaj se slovenska izreka tacih besedi v resnici bistveno od latinske razloči? Mi dozdej tega razločka ne poznamo. Slovenci! kar so vsi narodi za dobro spoznali, nikarmo popravljati in se brez potrebe od njih ločiti. — O pravopisu lastnih imen mi tole svetujemo: Tuja lastna imena pišimo v izvirnem pravopisu, pri bolj navadnih po izgledu Talijanov namesto *ph* pišimo *f*, nam. *th* *t*, nam. *y* *i*, pri nenavadnih ohranimo popolnoma izvorni pravopis.

Da se kak jezik izobraženim jezikom prištevati zamore, se tirja, da je prost napák, v oblikah stanovitih in lepoglasin. Če se vse nasvetovano v slov. jezik vpelje, mi s terdnem prepričanjem izrečemo, da nam ne bo mogel nihče očitati: slov. jezik je premehak in nepripraven za javne poslove.

Novičar iz Ljubljane.

Včeraj (torek) je bilo slovesno vstanovljenje gosp. dr. Matija Burgerja za župana Ljubljanskiga mesta. Zjutrej ob 5. uri je naznanila muzika narodne straže slovesnost, ki je po dokončani sv. velki maši, ki jo je korar in mestni odbornik g. Janez Novak vpricho knezo-škofa, deželnega poglavarja, mnogih višjih vradnikov in nekterih vojaških častnikov, mestnih odbornikov, vradnikov mestne županije in mnoge zbrane množice v stolni cerkvi pél, bila v pričo vsih gori imenovanih gospodov v krasno okinčani dvorani mestni hiši, pred katero je muzika narodne straže igrala. Deželni poglavar g. grof Chorinsky je pozdravil perviga župana svobodne županije Ljubljanske kot moža, v katerim so vse potrebne lastnosti zedinjene, zadostiti ravno tako imenitnim kakor težavnim nalogam, ki jih bo prid Ljubljanskiga mesta od njega tirjal, kakor tudi tistim opravilam, ki jih je država novim županijam za oskerbovanje izročila. Potem je prisego župana predgovoril, katero je g. dr. Burger za njim ponavljal. Po storjeni prisegi je novi župan besedo povzel; globoko ginjeniga serca je izgovoril, da občuti imenitno in težavno nalogo svojiga poklica, in da ta poklic spolniti mu bo le mogoče z edinjeno močjo županijskih odbornikov, ki jih je zaupanje Ljubljančanov na to mesto poklicalo; svoje serčno veselje je tudi izgovoril zastran oblube g. deželnega poglavarja, da bo po svoji moči prizadeve mestne županije podpiral, kteriga je poslednjič naprosil, da naj blagovoli, njegovo ponižno zahvalo Njih veličanstvu na znanje dati in Mu dogotoviti, da zvestoba Ljublj. odborstva do presvitliga cesarja se nikdar omajala ne bo. Ko je g. deželni poglavar obljubil, to razodetje cesarju radovoljno naznaniti, je bila slovesnost, po kateri je novi župan vstanovljen, končana. — Ta slovesni dan še bolj posvetiti, so bili mestni ubogi, vsak z 10 krajc. iz mestne denarnice podarovani; g. Jože Eržen, mestni odbornik in mili oče revnih svoje okolice, je pa revežem v Gradišu, Krakovim in Ternovim iz svojiga denarja po 20 krajc. ta dan podaril. — Danes popoldne bo volitev županoviga namestnika in 5 odbornikov za magistratne opravila. — Gosp. Dr. Šubert, c. k. profesor naravoslovja in kmetijstva v Ljubljani, je na velikonočni pondelj po kratki boleznii na pljučni jetiki umerl; danes ob pètih bo pogreb.

Novičar iz mnogih krajev.

Patent, po katerim se ima o prihodnjim letu 1852 (ki se o vsih svetih tega leta začne) 5 od 100 fl. kot naklada na vse naravne davke *) za odškodnino tiste tretjine (driteljca) odrajtati, katero ima po postavi vsaka dežela v oprostivno kaso plačati, so cesar tudi 11. t. m. podpisali. Glasí se takole: Mi Franc Jožef I. po milosti Božji cesar Avstrijski i. t. d. smo za dogotovljenje gruntne odveze v vsih deželah po vodilih danes razglašeniiga patenta zastran poplačanja deželne tretjine na predlog svojiga ministerstva sklenili: §. 1. Za gospodarsko leto 1852, to je, od 1. listopada 1851 se ima v deželah (ki so zgorej v cesarskim ukazu imenovane, poglej 1. stran Novíc) pri vsih naravnih davkih na 100 gold. 5 naložiti. §. 2. Ta naklada je v vsaki imenovanih dežel edino le za činže in poplačanje na njo spadajoče tretjine namenjena. Poberala se bo po cesarskih davkinih vradijah po obstoječih postavah in odrajtovala vodstvu oprostivniga zaklada, ki je v vsaki deželi. — 13. t. m. je cesarski patent določil postave novovstanovljeniga deržavniga sveta; s tem svetovavstvom se bojo v postavodajavnih zadevah cesar in ministri posvetovali; podložno je to svetovavstvo edinimu cesarju; z ministerstvom stoji na enaki stopnji; vunder na to, kar deržavni svet v svojim posvetovanju sklene, ministerstvo v svojih predlogih ni zavezano. — Ministerstvo kmetijstva je naukazalo, da naj se iz vsake dežele vsako leto konec majnika in konec oktobra natanjčne naznanila vsih pridelkov ministerstvu pošljejo, da bo potem vse te naznanila sostavilo, in iz tega stan létine po celim cesarstvu naznanje dalo, da bo vsaka dežela tudi za drugo vedila, kako se je ta ali uni pridelk tù in tam obnesel. — Ker uboge udove in otroci umerlih vojakov prihodnjič ne bojo več iz vojaške cesarske kase pripomočkov dobivali, in ker jih mora županija, iz ktere so vojaki, preživiti, je ministerstvo vojaštva ukazalo, da vojak, ki se hoče oženiti, mora dovoljenje svoje županije imeti. — Nova kupčija z ogersko in galicijsko klavno živino se je po železnici clo v Hamburg odperla. Unidan je bilo že 570 Ogerskih prešičev na Hamburškim somnju. — Sliši se, da se je ministerstvo zopet posvetovanja poprijelo, ceno soli ponizati; Bog daj! da bi se to kmalo zgodilo. — Pri porotnih sodnicah bojo rabeljni (freimani) kot deržavni vradniki v službo vzeti. — Mestni odbor v Gradcu bo tudi davk za psè vpeljal. — V Gorici je 9. t. m. g. Dr. Doljak za mestniga župana izvoljen bil. — V vunanjih deržavah se pretekli teden ni nič posebniga noviga primerilo.

Slovansko slovstvo.

Nov pravdoslovni časopis

Pravdonoša. (Gerichtszeitung).

Počemši od 1. travnja o. g. izlazi u Zadru pod uredničtvom dolipodpisanog svake subote u ilirskom jeziku pravoslovni list pod imenom „Pravdonoša“ Ciena mu je za cielu godinu 5 for., a za pol godine 2 for. 30 kr. Ovím pozivaju se učtivo na predbrojenje slovenski domorodci. Prof. Ante Kuzmanić.

Naznanje. Druga pola 4. dela „živinozdravnistva“ bo v saboto na svitlo dana.

*) Kteri davki se naravni (direkt) imenujejo, je razloženo v »cesarskim ukazu« današnjiga lista.